

Jan Žižka a Žďár? Nejisté. Zato...

(Dokončení ze str. 10)

Koncem května 1434 byl Diviš Boček z Miletínka vrchním velitelem vojsk panské Jednoty.

Žižka a Žďár

Ale zpět do žďárského kláštera, abychom odpověděli na naši nejdůležitější otázku. Miloslav Lopaur říká, zde neexistuje jediný doklad o tom, že by sám Jan Žižka kdy do Žďáru nebo do zdejšího kláštera vstoupil.

V zápiscích opata Steinbacha stojí, že husité klášterní objekty vyloupili a vypálili, přestál jen konventní kostel. Podle zápisků faráře Bonifáce Procházky, který v klášteře sloužil do jeho zrušení v roce 1784, měli husité některé zdejší řeholníky pověsit na lípách před konventem. Ostatní mniši s opatem se uchýlili do Brna.

V tento moment Miloslav Lopaur podotýká, že barokní záznamy mohou být fabulací událostí, které se takto nemusely odehrát.

„Je pravda, že klášterní budovy v 15. století chátraly, jak dokládá stavební výzkum Zdeňka Chudárka. Mělo dojít i k destrukci zdiva v prostoru Starého opatství. Každopádně všechny budovy stály a rozhodně nebyly pobořeny. K celkové obnově budov došlo až na konci 15. století,“ komentuje.

Zdejší donátorské rody

„Podle Steinbacha se ani nedochoval žádný doklad o tom, že by žďárský klášter byl zabrán husitskými pány. V úvahu by připadali příbuzní Jiřího z Poděbrad, např. jeho otec Viktorin z Poděbrad coby přívrženec Jana Žižky, nebo strýcové Hynek z Poděbrad a především Hynek Ptáček z Pirkštejna, držitel Polné a Přibyslavi,“ vysvětluje.

V husitských dobách měl náš region ve své moci právě tento muž. Polnou držel ještě před husit-

„NA ŽDÁR“. Náš oblíbený pozdrav asi v tomto případě neplatí...

Foto na str. 10 a 12: Lenka Kopčáková

skými válkami a svým rozsáhlým majetkem byl jedním z největších velmožů své doby. Na žďárský klášter měl nároky jako donátor, a tak si mohl práva uzurpovat.

„Žďár nikdy neovládlo polní vojsko, ale spíš zdejší mocní, tedy kališnická šlechta. Takže ve Žďáře to vůbec nemuselo být tak dramatické jako jinde,“ uvádí historik.

Na stranu husitů se podle jeho slov nakonec přidali i páni z Meziříčí, další z donátorských rodů.

„I když nám chybí dokumenty této doby, víme, že život žďárského kláštera byl sice velmi ochromen, ale nikdy nezaničen,“ říká Miloslav Lopaur.

Pro zajímavost dodává, že oproti roku 1300, kdy byl v klášteře doložen počet 30 mnichů, v 15. století jich tu žilo maximálně do deseti. V té době totiž byla jediným zdrojem noviců velká katolická města.

Když v srpnu 1444 Ptáček z Pirkštejna zemřel, zdejší moc zdědil jeho synovec Jiří z Poděbrad se svým synem Viktorinem. Později zčásti přes Ptáčkovu dceru Markétu. Dědička Polné a Přibyslavi se totiž v roce 1463 provdala za Vik-

torína z Kunštátu a manžel ihned převzal državu nad oběma městy.

Dohled Jiřího z Poděbrad nad opravou žďárského cisterciáckého kláštera lze vysvětlit tím, že ctil rodové povinnosti. Zakladatel kláštera Boček z Obřan (+ 1296) patřil do jeho rodové linie pánů z Kunštátu a Poděbrad.

Jak historik říká, spojitost mezi opravou kláštera a získáním rodového majetku v Přibyslavi a Polné není jistá. Klášter pod ochranou se ocitl někdy mezi roky 1437 a 1445, zatímco Polensko až v r. 1463.

Husitský vladař nad Žďárem

„Zajímavou zmínkou je datace Jiříka z Poděbrad na listině vydané ve Žďáře v r. 1448. To by mohlo znamenat, že tento pozdější husitský král byl v našem městě. Byla by to dosud jediná osoba českého panovníka, která kdy byla v našem městě přítomna,“ podotýká Miloslav Lopaur.

Jiří z Poděbrad v roce 1447 jmenoval husitského vladaře nad Žďárem. Stal se jím Mikuláš z Buchova, syn slavného tábořského husitského hejtmána Zbyňka z Bucho-

va. „Jeho otec byl pobočníkem Jana Žižky a od roku 1421 příslušníkem dvacetileté vlády husitských Čech. Zemřel někdy po r. 1425. Zemanům z Buchova patřilo do konce 15. století okolí Vojnova Městce,“ říká historik pro zajímavost.

Vyhlášení kompaktát v Jihlavě

Nakonec nelze pominout jihlavský sněm v červenci 1436, na němž byla zpečetěna a vyhlášena tzv. basilejská kompaktáta – smlouva mezi husity a koncilem. Zavedla náboženskou toleranci a povolovala přijímání podobojí.

Jihlavský sněm po vzájemných ústupcích na obou stranách vyvrcholil korunovací Zikmunda Lucemburského českým králem v tamním chrámu sv. Jakuba Většího.

Tento syn císaře Karla IV. a Alžběty Pomořanské zemřel 9. 12. 1437 ve Znojmě, ve věku 69 let. Nástupcem Zikmunda měl být syn zesnulého Albrechta II. Ladislav zvaný Pohrobek. Ale císař Fridrich III. Habsburský jej držel v izolaci a vyhovovalo mu, že Čechy máji ustanoveného zemského správce Jiřího z Poděbrad. Sám z toho těžil, ale o českou korunu zájem neměl. Musel by totiž řešit složitou situaci po husitské revoluci a čelit Turkům v Uhrách.

Nakonec císař mladého Ladislava v září 1452 vydal a ten byl o rok později korunován českým králem. Ladislav Pohrobek však v roce 1457 náhle zemřel, aniž by zanechal potomka.

Českým králem tak byl počátkem roku 1458 zvolen dosavadní zemský správce Jiří z Poděbrad. V Uhrách byl zvolen Matyáš Korvín. Oba noví králové se spojili, aby zabránili vměšování ze strany Habsburků.

Z vašich dopisů redakci

Ad Žďárská hvězdárna slaví čtyřicátiny

Na článek v minulých ŽN o výročí žďárské hvězdárny reagoval Miloslav Straka, kterému vadí věta: „V letech 1995-2004 zde působil údajně pan učitel Miloš Straka,“ kterou vyslovil bývalý vedoucí astronomického kroužku Martin Křížovič. A také mu vadilo nepřipomenutí všech lidí majících na stavbě hvězdárny své zásluhy. Svým článkem, který nám zaslal, toto napravlujeme:

Jak to bylo před 40 lety s astronomickou pozorovatelnou?

Činnost astronomického kroužku byla zahájena v lednu roku 1978 a kroužek si stanovil mimo jiné za cíl výstavbu žďárské pozorovatelny. V dubnu roku 1980 se konalo zásadní jednání oficiálně o výstavbě astronomické pozorovatelny v tehdejším Jednotném klubu pracujících. Protože předcházející jednání nevedla k tomu, aby byla stavba zařazena do akce „Z“, rozhodli se členové kroužku, že stavbu provedou svépomocí

vlastními finančními prostředky s pomocí JKP.

Plány výstavby se podařilo zajistit zdarma a stavební povolení bylo vydáno stavebním odborem MNV 2.června 1981. Již na podzim roku 1980 proběhla akce „15.000 cihel pro pozorovatelnu“, s pomocí studentů a učňů se podařilo očistit cihly z bouraček a získat trámy a prkna z podlahy v sále JKP, kde probíhala rekonstrukce. Hrubá stavba byla dokončena již 21. října 1981. Zhotovení pojízdné střešní konstrukce je ujal dělník Žďasu z provozu palírny, chemické laboratoře a údržby haly 5. Složitě bylo zajistit prkna, včetně hoblování a nátěru na obložení konstrukce. Na jaře roku 1982 byla konstrukce převezena ze Žďasu na staveniště a 2. července 1982 byla usazena na stavbu. Další rok byly provedeny omítky, obložení kabřincem, postaven plot a zhotovena přípojka elektrického v délce 155 m. Kolaudace byla provedena 25. 11. 1983. Členové astronomického kroužku odpracovali přes 4000 h. Chtěl bych tady vyjmenovat všechny tehdejší členy, kteří se o vybudování

astronomické pozorovatelny zasloužili. Polovina již nežije. Jsou to: Straka Miloslav st., Straka Miloslav ml., Eliáš Stanislav st., Miroslav Závodský, Vladimír Kompr, Vilém Podrázský, Frčka František, Zeman František, Zloch Zbyněk a Špinar Josef. Nemohu nevzpomenout školáky Víta Janečka, Stanislava a Pavla Eliášovy, Martina Krále a Jiřího Koláčka.

7. 5. 1984 pak byla astronomická pozorovatelna slavnostně otevřena za přítomnosti prvního československého kosmonauta Vladimíra Remka. Uvedené údaje jsem čerpal z kroniky astronomického kroužku, kterou vlastním. Můj příspěvek je reakcí na článek uveřejněný ve Žďárských novinách ze září 2024, který bohužel uvádí nepřesné údaje. Je škoda, že se v článku vůbec nehovoří o těch zapálených lidech, kteří obětovali svůj čas ve prospěch města. Působil jsem na pozorovatelnu od začátku až do roku 2004.

Žádný údajný, ale stále žijící ve Žďáře učitel a emeritní ředitel Miloslav Straka.